

Teresa Pakulska

Interdyscyplinarne podejście do lokalizacji

Hanna Godlewska-Majkowska

Lokalizacja przedsiębiorstwa w gospodarce globalnej

Difin, Warszawa 2013, s. 165

Książka dotyczy niezmiernie aktualnego zagadnienia, jakim jest lokalizacja przedsiębiorstw w globalnej gospodarce. Autorka przedstawia procesy dotyczące lokalizacji przedsiębiorstw oraz relacje występujące pomiędzy funkcjonowaniem przedsiębiorstw w złożonej globalnej przestrzeni, a ich lokalnym osadzeniem. Stawiając sobie za cel pracy *przedstawienie mechanizmów decyzji lokalizacyjnych w sposób kompleksowy, uwzględniający współczesną złożoność procesów migracji kapitału*, przedmiotem rozważań uczyniła lokalizację przedsiębiorstwa rozumianą jako „miejsce”, zmieniające znaczenie w warunkach globalizacji.

Przedsiębiorstwo bowiem działa w określonym miejscu. Chociaż upowszechnia się przekonanie, że wraz z globalizacją i upodobnianiem przestrzeni wyrażanej w całkowitej dominacji „płaskiego świata” według T. Friedmana, podmioty gospodarcze przestają być ograniczone w wyborach miejsca prowadzenia działalności, to cechy lokalizacji mają duże znaczenie dla ich funkcjonowania, a dostępność miejsc o określonych cechach determinuje ludzką aktywność gospodarczą. Miejsca te konkurują o podmioty, wpływając na walory lokalizacyjne i je kształtując, co w konsekwencji powoduje narastanie różnicowań.

Książka dobrze wypełnia lukę na rynku wydawniczym. Niewiele jest publikacji w całości poświęconych zagadnieniom lokalizacji przedsiębiorstw, dla których typowa jest koincydencja dwóch niezmiernie istotnych dla lokalizacji zjawisk, lokalnego i globalnego wymiaru. Do tego nurtu na polskim rynku można zaliczyć książkę *Glokalizacja*, pod redakcją K. Kucińskiego, zaś w literaturze światowej do zagadnień tych, chociaż w różnym zakresie i przekroju, odnoszą się m.in. P. Dicken, J.H. Dunning, Ch. Keetels, J. Rifkin, A. Markusen, A.M. Rugman, czy przedstawiciele nurtu nowej geografii ekonomicznej. Autorka wykazuje dużą wiedzę, sprawnie poruszając się po meandrach podjętej tematyki. Mimo, że niektóre zagadnienia dotyczące lokalizacji

przedsiębiorstw są już w literaturze rozpoznane (lokalizacja w ujęciu teoretycznym, uwarunkowania jej wyboru), to mając na uwadze wielowątkowość poruszanej tematyki i odmienne, od dotychczas przeważających, osadzenie problematyki badawczej, tj. w kontekście złożoności globalnego wymiaru gospodarki, należy uznać niniejsze przedsięwzięcie za nowatorskie.

W książce, obok mocnego osadzenia teoretycznego, widoczne są dwie wyraźnie występujące płaszczyzny lokalizacji, jedna wpisująca się w problemy globalne, w drugiej autorka skupia uwagę na zagadnieniach o lokalnym charakterze, dużo miejsca poświęcając lokalizacji szczegółowej, metodom jej zarządzania oraz kształtowaniu walorów lokalizacyjnych. W tym miejscu nasuwa się uwaga natury ogólnej, dotycząca braku mocniejszego wyeksponowania we wstępie książki, podstawowej dla rozpatrywanej problematyki kwestii lokalnego wymiaru lokalizacji, będącej przedmiotem rozważań znaczącej części książki.

W dwóch pierwszych rozdziałach – *Lokalizacja przedsiębiorstwa jako kategoria ekonomiczna* oraz *Lokalizacja przedsiębiorstwa – ujęcie teoretyczne*, autorka buduje teoretyczną podstawę lokalizacji przedsiębiorstw, co czyni sięgając do dorobku różnych dyscyplin nauki. Prezentując dorobek teoretyczny przestrzega zasad zwięzłego i uporządkowanego przekazu, eksponując zmiany w podejściu do zagadnień lokalizacji na przestrzeni lat i uwarunkowania z tym związane.

Kwestie funkcjonowania przedsiębiorstwa w przestrzeni globalnej autorka osadza w nowym podejściu do wyborów lokalizacyjnych, tj. m.in. lokalizacji sieciowej i wirtualizacji lokalizacji, zbyt skromnie traktując jednak otoczenie przedsiębiorstwa, które jest zarówno źródłem działań podejmowanych w przedsiębiorstwie, także w wymiarze lokalizacyjnym, oraz ich celem. Można bowiem kwestię

lokalizacji (choć nie tylko) rozpatrywać przez pryzmat relacji przedsiębiorstwa z otoczeniem dalszym i bliższym, w postaci dostawców, odbiorców itp., tj. kooperantów i konkurentów. Stanowią one podstawę strategii przedsiębiorstw i opartych na nich procesów zarządczych w przedsiębiorstwie, zwłaszcza że celem aplikacyjnym pracy jest *dostarczanie praktycznych wskazówek, dotyczących zarządzania lokalizacją, (...) analizą na potrzeby bieżącego monitorowania jej zgodności z potrzebami strategicznymi i operacyjnymi przedsiębiorstwa*.

Cennym ujęciem z punktu widzenia podjętego tematu jest lokalizacja postrzegana jako efekt procesów internacjonalizacji przedsiębiorstwa, która zwłaszcza w warunkach globalizacji jawi się ważnym aspektem rozwoju przedsiębiorstwa. Pewien niedosyt w związku z tym budzi zbyt ogólne odniesienie się do form delokalizacji, utożsamianej z relokacją, tych mniej i bardziej trwałych jej form, a w konsekwencji relacji własności i kontroli w procesie lokalizacji nowych przedsięwzięć (opartych na kapitale i powiązaniach pozakapitałowych). Nie oznacza to, że autorka nie dostrzega problemu, lecz uznaje go niejako za rozpoznany, nie rozwijając szerzej podjętego wątku.

Treści prezentowane w rozdziale trzecim *Globalizacja jako podstawa nowego paradygmatu lokalizacji przedsiębiorstw*, pokazują podejście autorki do globalizacji, która jej zdaniem urasta do miana paradygmatu, zmieniającego procesy lokalizacji przedsiębiorstwa i związane z tym strategie rozwoju. Istotne są zagadnienia poświęcone strategii lokalizacji przedsiębiorstw w warunkach globalizacji, a zwłaszcza modelom strategicznym związanym z fragmentaryzacją łańcucha wartości dodanej przedsiębiorstw. Z rozwojem gospodarki sieciowej, będącej wyznacznikiem obecnego etapu globalizacji wiążą się nowe możliwości w zakresie ekspansji międzynarodowej przedsię-

biorstw, w tym dynamiczny rozwój różnych kontraktowych form oraz nowych struktur organizacyjnych (np. organizacja sieci, wirtualne organizacje), w przypadku których podejście do lokalizacji nabiera innego niż dotychczas charakteru. W tym kontekście pojawia się pytanie, czy z punktu widzenia podjętego tematu nie należało usystematyzować następstw globalizacji dla lokalizacji, mając na uwadze te przesłanki globalizacji które wpływają na wzrost znaczenia lokalnego, i te wzmacniające rolę globalnego podejścia do lokalizacji.

Rozważania zawarte w rozdziale czwartym *Rola środowiska wewnętrznego i behawioralnego w lokalizacji przedsiębiorstwa*, nawiązują w znacznym stopniu do roli cyklu życia przedsiębiorstw w wyborach lokalizacyjnych i miejsca lokalizacji w łańcuchu wartości przedsiębiorstwa. Z analizy miejsca lokalizacji w łańcuchu wartości po raz kolejny wynika, że współcześnie mając na uwadze powiązania w łańcuchu produkcji, działalność gospodarcza nie może być rozpatrywana tylko w ujęciu gałęziowo-branżowym, lecz z punktu widzenia, np. podstawowych segmentów tworzenia wartości (P. Dickson). To podejście autorka stosuje, tym niemniej jedynie wykorzystując przykład sektorów wiedzy chłonnych.

Brakuje tym samym szerszego odniesienia do istotnych z punktu widzenia złożonej rzeczywistości segmentów działalności, i występowania bądź nie specyficznych wyborów lokalizacyjnych, co zyskuje na znaczeniu wraz z postępującą integracją działalności produkcyjnej i nieprodukcyjnej w dobie nasilających się procesów globalizacji. Taka analiza wymaga szerszego odniesienia do faktu, że nie wszystkie funkcje w segmencie łańcucha produkcji muszą być rentowne, co przejawia się również w wyborach lokalizacyjnych przedsiębiorstw i powiększaniu się tzw. stref bez zysku (A.J. Slywotzky, D.J. Morrison, B. Adelman).

Podnosząc kwestie roli jednostek samorządu terytorialnego w kreowaniu walorów lokalizacyjnych, oraz specjalnych stref ekonomicznych jako instrumentu pomocy publicznej, autorka oddaje złożoność lokalizacji, która jest nie tylko efektem preferencji przedsiębiorstwa – inwestora, ale także walorów miejsca, które też w pewnym zakresie kształtowane są na poziomie ogólnokrajowym, a nie jedynie lokalnym. Skromne odniesienie do szczebla krajowego (czynników instytucjonalnych rozpatrywanych na tym poziomie taksonomicznym) budzi pewien niedosyt. Ograniczenia wynikające z braku synchronizacji decentralizacji zarządzania i finansów w procesie decentralizacji władzy publicznej sprawiają, że jednostki samorządu terytorialnego (województwa, powiaty i gminy) mogą i kształtują walory lokalizacyjne, lecz w zakresie wynikającym z obowiązujących przepisów prawnych. Nie zmienia to oczywiście faktu, iż kształtowanie walorów lokalizacyjnych na niższym poziomie taksonomicznym jest niezmiernie ważne, gdyż wpływając na decyzje lokalizacyjne przedsiębiorstw, rzutuje na rozwój regionu (przejawem m.in. braku kształtowania walorów lokalizacyjnych, reagujących na migracje kapitału na rynki azjatyckie, jest ogłoszenie w 2013 r. upadłości przez Detroit, niegdyś światowe centrum przemysłu motoryzacyjnego).

W rozdziale piątym *Metody zarządzania lokalizacją w przedsiębiorstwie*, na szczególną uwagę zasługuje autorska propozycja dotycząca pomiaru atrakcyjności inwestycyjnej, w oparciu o zestaw wskaźników potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej (PAI), oraz wykorzystania wyników waloryzacji w analizie lokalizacyjnej regionów różnych szczebli. Metoda parametryzacji atrakcyjności inwestycyjnej regionów została zastosowana po raz pierwszy. Stanowi ona cenny wkład w rozwój metod oceny potencjalnych lokalizacji i ich weryfikacji, które to metody i

analizy mogą być przydatne zarówno dla przedsiębiorstw poszukujących lokalizacji, jak i władz lokalnych i regionalnych przygotowujących ofertę inwestycyjną. Wykorzystanie wskaźników atrakcyjności inwestycyjnej PAI w procedurze wyboru lokalizacji zobrazowano empirycznie na przykładzie Polski (podobnie regionalne aspekty instytucjonalnego otoczenia przedsiębiorstwa w rozdziale czwartym), lecz nie zostało to wyeksponowane we wstępie. Podobnie, nie została tam wyeksponowana, istotna dla tematu, kwestia

zastosowań algorytmu badawczego i jego znaczenia dla lokalizacji rozpatrywanej w płaszczyźnie lokalno-globalnej.

Książka, mimo uwag w większości o dyskusyjnym charakterze, stanowi cenny wkład w zakresie szczegółowej analizy lokalizacji w kontekście globalizacji, nawiązując do wielu nurtów i różnych opracowań ekonomicznych, co przesądza o jej interdyscyplinarnym charakterze, wartości merytorycznej i aktualności poruszanych zagadnień.